

VERONIKA NOŽIČKOVÁ

JAKÝMI SMĚRY SE UBÍRÁ GEOGRAFIE CESTOVNÍHO RUCHU A REKREACE NA PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTĚ UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE?

NOŽIČKOVÁ, V. (2010): In which Directions is the Geography of Tourism and Recreation Heading at Charles University in Prague's Faculty of Science? – Informace ČGS, 29, No. 1, pp. 11–22. – Tourism has become one of the most important sectors of modern economy, an impulse for local and regional development and also a common subject of a number of scientific disciplines. Geography has excellent potential for studying this complex phenomenon. The purpose of this paper is to present the development of geography of tourism and recreation and the growing interest of students in this geographical sub-discipline in the Department of Social Geography and Regional Development at Charles University in Prague's Faculty of Science, during the last 20 years.

KEY WORDS: geography of tourism and recreation – theses – Charles University in Prague.

Úvod

Cestovní ruch se stal jedním z nejdůležitějších odvětví řady ekonomik (českou nevyjímaje), pro politiky jednou z klíčových oblastí lokálního a regionálního rozvoje a pro výzkumníky zajímavým předmětem zájmu z pohledu jejich vědeckých disciplín. Geografie, coby věda studující strukturu a interakci sociálních a přírodních systémů a aplikující nejrůznější metody výzkumu, má veškeré předpoklady pro studium tohoto komplexního společenského jevu. Problematice cestovního ruchu se věnuje dlouhodobě a zejména v posledních několika letech roste intenzita a hloubka výzkumu. V souvislosti s vývojem společnosti, novými trendy a riziky v oblasti cestovního ruchu a rekreace se mění také geografie cestovního ruchu jako celek.

Cílem příspěvku je poukázat na proměnu geografie cestovního ruchu z dříve spíše popisné na problematicky a prakticky zaměřenou geografickou disciplínu a to na základě příkladů kvalifikačních prací studentů, základního a aplikovaného výzkumu prováděného na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Co je cestovní ruch a rekreace?

Definice pojmu cestovní ruch¹ existuje celá řada (Hall, Page 1999). Obecně lze říci, že cestovní ruch zahrnuje vedle účastníků (turistů a návštěvníků),

také poskytovatele služeb přímo či nepřímo souvisejících s cestovním ruchem², aktéry disponující prostředky k řízení cestovního ruchu³ a samozřejmě také prostředí (sociální, ekonomické a přírodní), ve kterých se odehrávají aktivity všech uvedených. V rámci cestovního ruchu dochází k interakcím mezi aktéry stejných i odlišných skupin (turista–rezident, podnikatel–turista) nebo mezi aktéry a prostředím. Vzájemným i jednostranným působením dochází ke spuštění nebo umocnění určitých procesů (turistifikace, marginalizace, degradace), jejichž výsledkem jsou jevy více či méně specifické pro cestovní ruch⁴. Vše se navíc odehrává napříč řádovostními úrovněmi a v různých časových horizontech a nabývá různých kvalitativních i kvantitativních rozměrů. V nejširších pojetích cestovního ruchu pak může být složité určit, co ještě je a co už není cestovní ruch.

Pojem rekreace je chápán jako způsob trávení volného času za účelem fyzické i psychické regenerace, rozvojem vlastní osobnosti, uspokojení vyšších potřeb apod. (Pásková, Zelenka 2002; Vágner, Fialová a kol. 2004; Johnston a kol. 2000). S ohledem na životní styl, preference a možnosti jedince může rekreace nabývat pasivních, aktivních a jiných forem. Rekreční aktivity se mohou odehrávat přímo v místě bydliště nebo v blízkém i vzdálenějším okolí (druhé bydlení), ale také v rámci cestovního ruchu (lázeňské pobyty, pobyty u moře aj.). Vztah volného času, rekreace, cestovního ruchu a práce nabízí obrázek 1.

Obsáhnout veškeré aspekty cestovního ruchu a rekreace je z důvodu jejich složitosti velmi problematické. Cestovní ruch a rekreace jsou proto označovány za komplexní společenské a časoprostorové jevy. Vzhledem k širokým možnostem vnímání obou jevů se tak nabízí rozličné uchopení výzkumu. Cestovní ruch a rekreace jsou proto předměty studia řady vědních disciplín, včetně geografie.

Čím se zabývá geografie cestovního ruchu a rekreace?

Vymezení předmětu zájmu geografie cestovního ruchu a rekreace je poněkud komplikované z důvodu samotné podstaty sledovaných jevů. Komplexní povaha cestovního ruchu a rekreace nabízí celou řadu výzkumných témat. Vybrané sféry výzkumu geografie cestovního ruchu a rekreace poskytuje několik následujících bodů (upraveno podle Vystoupil 2008; Pásková, Zelenka 2002; Hall, Page 1999):

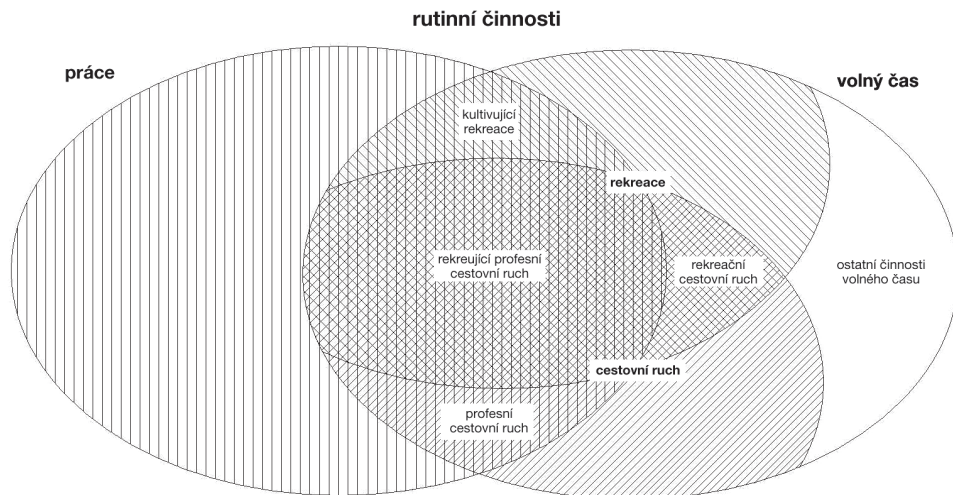
1) zákonitosti prostorových aspektů interakce mezi cestovním ruchem a rekreací – krajinou; 2) zákonitosti a faktické rozmístění cestovního ruchu v oblastech na různých řádovostních úrovních (lokální až globální); 3) potenciál oblasti pro rozvoj cestovního ruchu a rekreace (lokalizační, realizační a selektivní předpoklady, vhodné formy cestovního ruchu a rekreace pro danou ob-

¹ V některých učebnicích se používá také termín turismus, odvozený z angl. tourism.

² Např. provozovatelé ubytovacích, stravovacích zařízení, dopravci, průvodci, ale i stavební firmy a dodavatelé zboží a služeb.

³ Např. veřejná správa, samospráva, rozvojové agentury, ochránci přírody, organizace destinačního managementu aj.

⁴ Např. převaha zařízení cestovního ruchu nad občanskou vybaveností, ztráta kulturní identity, ochrana zdrojů, ale i zdražení, sociálně patologické jevy, znečištění prostředí.

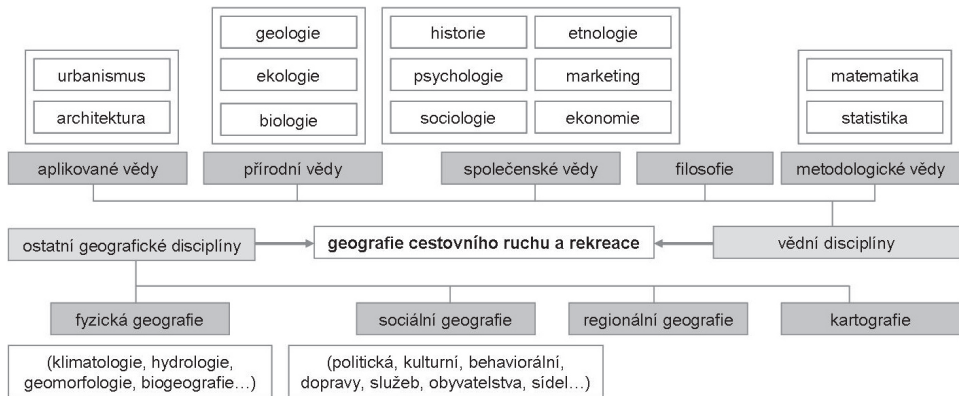
Obr. 1 – Vztah rekreace, volného času, cestovního ruchu, práce
Zdroj: Pásková, Zelenka (2002, s. 248), srovnej též Hall, Page (1999)

last); 4) vztah cestovní ruch – ekonomika dané oblasti (význam cestovního ruchu pro ekonomiku, změny ve struktuře a rozmístění ekonomických aktivit); 5) vývoj cestovního ruchu a rekreace v dané oblasti (životní cyklus destinace, prostorové aspekty vývoje); 6) dopady vyvolané rozvojem cestovního ruchu a rekreace v dané oblasti (vlivy na sociální, kulturní, ekonomické a přírodní prostředí); 7) aktéři rozvoje cestovního ruchu a rekreace; 8) dílčí aspekty cestovního ruchu a rekreace (nové trendy) apod.

K rozšiřování tematického zaměření, přístupů a nástrojů používaných v geografii cestovního ruchu a rekreace dochází v kontextu vnějších vlivů a okolností ve vývoji společnosti a vědy a stejně tak změn uvnitř samotné geografie (Hall, Page 1999). Ačkoliv geografie cestovního ruchu a rekreace patří mezi mladší disciplíny⁵, v jejím relativně krátkém historickém vývoji lze zaznamenat postupné přechody od sledování prostorových a ekonomických, přes socio-kulturní, psychologické, až po současné environmentální aspekty cestovního ruchu a rekreace (Vystoupil 2008). V charakteru výzkumných přístupů geografie cestovního ruchu a rekreace ke sledované problematice se samozřejmě projevila také tzv. kvantitativní revoluce v geografii.

Definování předmětu výzkumu, určení hlavních směrů a úkolů geografie cestovního ruchu a rekreace je tedy v důsledku dynamického vývoje a neustále se měnících podmínek jeden ze základních problémů této disciplíny (Vystoupil 2008). Na druhou stranu geografie na rozdíl od jiných vědních disciplín (ekonomie, sociologie, psychologie, ekologie aj.), které se zajímají o problematiku cestovního ruchu a rekreace, přistupuje ke sledovaným jevům komplexně, neboli studuje předmět zájmu v souvislostech, které mohou ostatní disciplíny opomíjet.

⁵ Počátky geografie cestovního ruchu a rekreace jsou umísťovány do 30. let 20. století, tedy do období, kdy došlo k vytvoření podmínek (urbanizace, industrializace, automobilismus, vyšší příjmy, nárůst volného času apod.) pro rozvoj samotných jevů (Vystoupil 2008).

Obr. 2 – Vztah geografie cestovního ruchu a rekreace k ostatním vědním oborům
 Zdroj: autorka; upraveno podle Kowalczyk (2000); Vágner, Fialová a kol. (2004); Hampl (1971)

Výzkum komplexních jevů, jakými cestovní ruch a rekreace jsou, vyžaduje interdisciplinární přístupy. Geografie tyto požadavky splňuje, protože je to věda schopná přejímat, upravovat a aplikovat metody a nástroje základních věd (Hampl 1971). V případě cestovního ruchu a rekreace geografie čerpá nejen z metodologických, aplikovaných, teoretických, přírodních a společenských vědních disciplín, ale také z ostatních geografických disciplín, resp. subdisciplín (Kowalczyk 2000; Vágner, Fialová a kol. 2004). Vazby geografie cestovního ruchu a rekreace na všechny vědní disciplíny zachycuje obrázek 2.

Silné vazby na geografické i ostatní negeografické disciplíny prokazují, že geografie cestovního ruchu a rekreace je integrující a interdisciplinární obor. Tyto přesahy současně vyvolávají diskusi o jejím zařazení do systému věd, resp. systému geografie. Geografie cestovního ruchu a rekreace může být vnímána jako samostatná disciplína nebo jako subdisciplína geografie (Vágner, Fialová a kol. 2004; Vystoupil 2008). Hledání řešení naznačeného dilematu však není ambicí tohoto příspěvku. Nabízí se zde prostor pro reakci na kritiku, že geografie cestovního ruchu a rekreace má, ve srovnání s jinými disciplínami, slabě vyvinutý teoreticko-metodologický aparát a malé tendence k modelování. Odborníci, věnující se cestovnímu ruchu a rekreaci, si jsou tohoto nedostatku vědomi a nijak ho nepopírají (Hall, Page 1999; Kowalczyk 2000; Vystoupil 2008; Vágner, Fialová a kol. 2004). Důvodů může být jmenováno hned několik: široký tematický rozsah; spousta oborů, které se zabývají cestovním ruchem a rekreací, samostatně vyvíjejí vlastní dílčí modely a málo kooperují; relativně krátká doba trvání sledovaného jevu⁶ a s tím související dosavadní stupeň rozvoje těchto disciplín včetně geografie.

⁶ K rozvoji cestovního ruchu a rekreace dochází již od konce 19. století, masových forem cestovního ruchu a rekreace však nabývá až po 2. světové válce (Vágner, Fialová a kol. 2004; Vystoupil 2008).

Jaká pozornost je věnována problematice cestovního ruchu a rekreace na PřF UK?

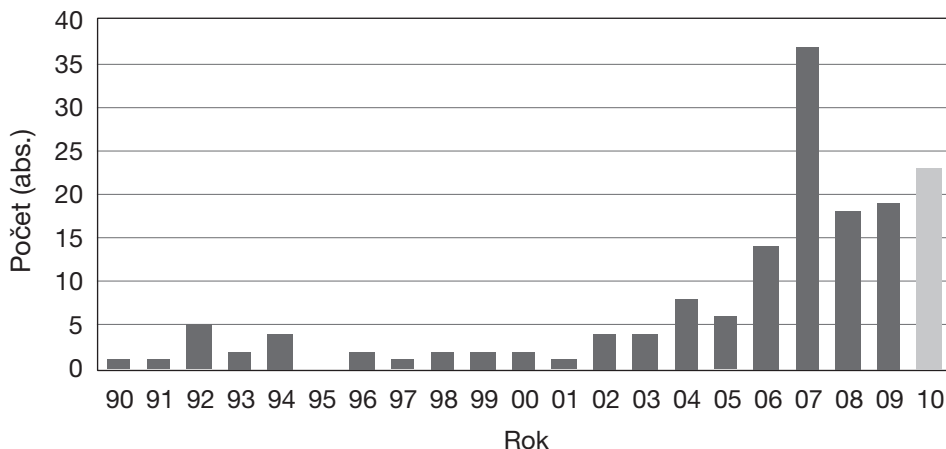
Cestovní ruch a rekreace patří na geografické sekci Přírodovědecké fakulty UK (dále jen PřF UK) mezi tradiční, ale spíše okrajová témata. Přesto si „Albertovská škola“ v problematice cestovního ruchu a rekreace vytvořila svá silná témata. Patří mezi ně zejména výzkum individuální krátkodobé rekreace, kterému se věnuje již několikátá generace geografů (Haufler, Gardavský, Bičík, Fialová, Vágner a jejich žáci).

V současnosti výzkum a výuku problematiky cestovního ruchu a rekreace zajišťuje katedra sociální geografie a regionálního rozvoje (dále jen KSGRR). Geografie cestovního ruchu a rekreace zde není ustavena, podobně jako na dalších vysokých školách v Česku, jako samostatný studijní obor. Přesto jsou studenti seznamováni s touto problematikou v průběhu všech tří stupňů vysokoškolského studia. Základy cestovního ruchu a rekreace jsou studentům bakalářského studia poskytovány v rámci série přednášek Ekonomická geografie. V navazujícím magisterském studiu si mohou studenti zvolit z nabídky povinně volitelných předmětů Geografii cestovního ruchu světa, Geografii cestovního ruchu ČR nebo odborný seminář a odbornou praxi v zájmové oblasti. Z volitelných předmětů je na výběr Druhé bydlení v ČR, Ekonomika a marketing cestovního ruchu, Dlouhodobě udržitelný cestovní ruch a lokální/regionální rozvoj a další. Studenti druhého stupně mohou cestovní ruch a rekreaci zvolit jako svou specializaci a skládat z ní státní závěrečnou zkoušku. Problematice cestovního ruchu a rekreace se pak mohou věnovat i v rámci doktorandského studia.

Rostoucí zájem studentů o problematiku cestovního ruchu a rekreace dokazuje množství kvalifikačních prací zaměřených právě na tuto oblast. Vývoj počtu kvalifikačních prací věnovaných cestovnímu ruchu a rekreaci od roku 1990 do současnosti zachycuje graf 1.

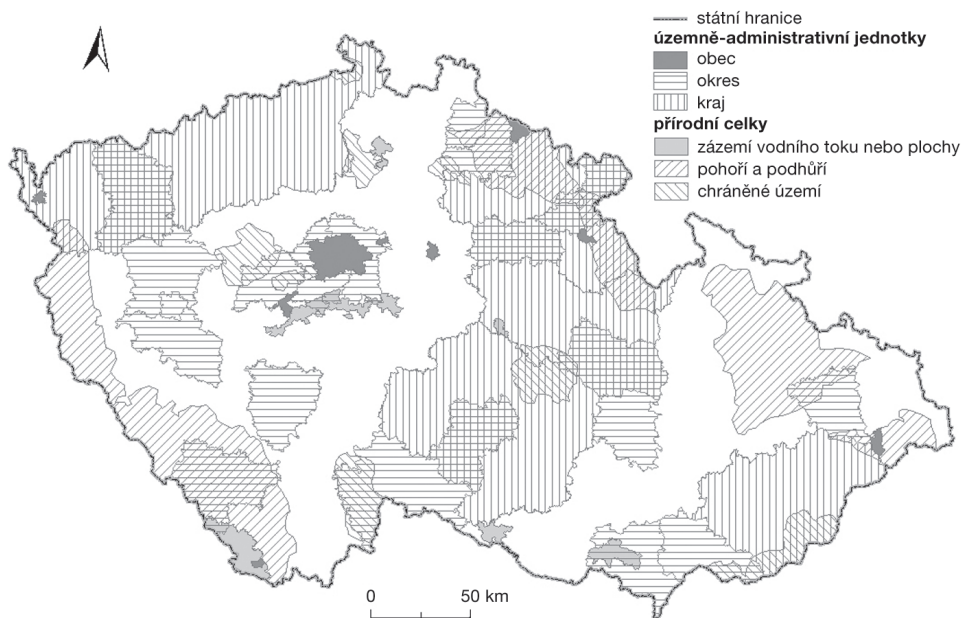
Zatímco mezi lety 1956–1989 bylo napsáno 39 kvalifikačních prací, v letech 1990–2009 to bylo 133 prací, z toho 62 % tvoří diplomové práce, 33 % bakalářské a zbylých 5 % připadá na 5 disertačních a 1 habilitační práci. Minimálně další dvě kvalifikační práce, zabývající se cestovním ruchem a rekreací, byly obhájeny na jiných katedrách geografické sekce PřF UK. Bakalářské a diplomové práce na téma z oblasti cestovního ruchu a rekreace se podílely v rozmezí 9–31 % na všech pracích obhájených na KSGRR mezi lety 2002–2008. Vzhledem k množství dalších geografických oborů a geografických témat, kterým je na této katedře věnována pozornost, nelze tato čísla a tendence považovat za nevýznamné.

Volba témat a výzkumných přístupů pokrývají sféry a způsoby výzkumu geografie cestovního ruchu a rekreace. Naprostá většina prací (71 %, počítáno z celkovému počtu 133 prací napsaných v letech 1990–2009) se věnovala aplikovanému výzkumu. Studenti analyzovali předpoklady dané oblasti pro cestovní ruch a rekreaci, její stávající využití a perspektivy, nebo se zaměřili na určitou formu cestovního ruchu (cykloturistika, ekoturismus, vodní sporty, zábavní komplexy, apartmánové rekreační byty aj.) nebo vybrané aktéry v cestovním ruchu (cestovní kanceláře, instituce). Druhá největší část prací (17 %) se zabývala prostorovými aspekty a vývojem určitých druhů a forem cestovního ruchu a rekreace (druhé bydlení, příjezdový a výjezdový cestovní ruch, vá-

Graf 1 – Vývoj počtu kvalifikačních prací v oblasti cestovního ruchu a rekreace na KSGRR PrF UK v letech 1990–2010

Pozn.: Pro rok 2010 je minimální očekávaný počet kvalifikačních prací určen podle stávající evidence školitelů. Zdroj: Geografická knihovna PrF UK

Obr. 3 – Zájmová území v Česku řešená v kvalifikačních pracích v oblasti cestovního ruchu a rekreace v letech 1990–2009

Pozn.: Z celkového počtu 133 kvalifikačních prací bylo zvoleno řešeným územím v 67 % úzce vymezené území Česka, v 21 % celé Česko a ve 12 % zahraničí (státy: Irsko, Itálie, Mallorca, Portugalsko, Slovensko, Spojené státy, Španělsko, Ukrajina, regiony: východní Afrika, jižní Asie, severní Evropa, býv. Jugoslávie, Pobaltí, slovensko-maďarské pohraničí).

Zdroj: autorka

zaný cestovní ruch, lázeňství). Na geografii chování, konkrétně na mezigenerační diferenciaci rekreačních a volnočasových aktivit, vztah turista–rezident, sezónnost nebo mentální mapy destinací, se zaměřilo asi 9 % prací. Studenti uplatnili také radikální přístupy v geografii ve vztahu cestovní ruch–terorismus nebo v proměnách rekreačních funkcí krajiny. Přístupy humanistické geografie pak byly aplikovány v pracích zabývajících se změnami geografického prostředí vyvolaných rozvojem cestovního ruchu a rekreace.

Velmi zajímavé výsledky poskytuje statistika řešených území, v rámci nichž se studenti zabývali vybranými tématy z oblasti cestovního ruchu a rekreace. Ve většině prací (88 %) bylo jako zájmové území zvoleno Česko, a to buď úzce vymezené území nebo celý prostor Česka. Od 90. let 20. století se významně zvyšuje podíl prací zaměřených na oblasti mimo český prostor, což souvisí s většími možnostmi studentů cestovat a studovat v zahraničí. Na obrázku 3 jsou graficky znázorněna zájmová území kvalifikačních prací řešících problematiku cestovního ruchu a rekreace v Česku.

Z prostorového rozložení zájmových území je zřejmé, že se studenti zajímali o oblasti, které jsou z hlediska cestovního ruchu a rekreace označovány za vysoce atraktivní – horské a podhorské oblasti, zázemí vodních toků a ploch, urbánní a venkovské oblasti i území ochrany přírody. Obecně platí, že oblasti, které jsou na základě socio-ekonomických a demografických charakteristik vnímány jako periferní, jsou z pohledu cestovního ruchu a rekreace velmi cenné. Rozložení zájmových území potvrzuje platnost této teze pro pohraničí, Vysočinu a východní Moravu. Naopak střední Čechy (tzv. vnitřní periferie) a moravské úvaly (tranzitní osy) by mohly být považovány za periferní a neatraktivní pro cestovní ruch a rekreaci. Ale dosavadní malý zájem o tyto oblasti může spíše upozornit na nedostatečně využívaný potenciál pro rozvoj cestovního ruchu a rekreace nebo pro zcela jiné ekonomické aktivity. Řečeno s nadsázkou, právě bílá místa jsou na celém obrázku vlastně tím nejzajímavějším.

Jak se proměnil předmět zájmu a výzkumné přístupy studentů pro roce 1990?

Podobně jako se mění realita, společnost, mění se i cestovní ruch a rekreace. Změny rekreačního chování vedou ke vzniku nových forem cestovního ruchu a rekreace, prostorových vzorců, interakcí, struktur, subjektů apod. To vše ovlivňuje také předmět zájmu a výzkumné přístupy geografie cestovního ruchu a rekreace.

Veškeré tyto změny se promítají také do kvalifikačních prací. Od roku 1990 lze zaznamenat několik vývojových tendencí ve volbě témat a přístupech studentů geografie k problematice cestovního ruchu a rekreace. Za nejvýznamnější lze považovat jasný odklon od prostých analýz předpokladů vybraných oblastí pro cestovní ruch a rekreaci, které v některých starších pracích tíhly k popisnosti. Tento přetrvávající obraz je možnou příčinou kritického vnímání geografie cestovního ruchu a rekreace jako ne-rovnocenné geografické disciplíny. Na obhajobu starších prací je ale nutné poznamenat, že pro současné regionální studie představují zajímavý zdroj informací o původním stavu dané destinace, které jsou dnes těžko dohledatelné a v terénu mnohdy málo patrné.

V novějších pracích se stále více prosazují problémové přístupy, které studenti přejímají z dostupných zahraničních odborných publikací a časopisů. Aplikují je při řešení obecných i specifických témat v problematice cestovního ruchu a rekreace. Studují transformační procesy v oblasti cestovního ruchu a rekreace související s geopolitickými změnami v Česku po roce 1989. Vedle proměn tradičních českých forem rekreace (chataření, chalupaření, vázaný cestovní ruch, lázeňství) sledují nové prvky jako apartmánové rekreační byty, tematické parky, zahraniční investice a také nové trendy jako internacionalizace, komercializace nebo turistická urbanizace. Na základě analýz dosavadních tendencí těchto forem cestovního ruchu a rekreace předpovídají jejich další možný vývoj. Stejně tak věnují pozornost dopadům rozvoje těchto a dalších forem cestovního ruchu a rekreace na geografické prostředí destinace. Dále studenti například provádějí analýzy vývoje destinací cestovního ruchu, při kterých aplikují jeden z nejvýznamnějších konceptů cestovního ruchu, životní cyklus destinace, a související koncepty. Objevují se také behaviorální témata (mentální mapy, chování a vztahy aktérů cestovního ruchu) atd.

Výčet témat nelze považovat za úplný. Uvedený přehled má pouze ilustrovat sféry zájmu kvalifikačních prací, napsaných za posledních přibližně 20 let na KSGRR PřF UK, které reagovaly a reagují na vývoj vnitřních (geografie) i vnějších (společnost, věda) podmínek. I přes široký tematický rozsah geografie cestovního ruchu a rekreace existují témata, která jsou zatím stranou zájmu odborné veřejnosti. Příkladem může být golfový, kongresový cestovní ruch a další.

V souvislosti s rozdělením původně pětiletého studia na bakalářský a navazující magisterský stupeň se lze u některých studentů setkat s návazností jejich závěrečných prací (Frantál 2007 a 2009; Gelná 2006 a 2009; Kadlecová 2006 a 2009; Levá 2007 a 2009 aj.). Bakalářská práce představuje vstup do vybrané problematiky cestovního ruchu a rekreace nebo je zaměřena na určitý problém, v diplomové práci pak dochází k hlubšímu nebo naopak obecnějšímu uchopení tématu.

Při výzkumech se studenti často neomezuji pouze na jedno řešené území, ale provádějí srovnávací studie dokazující vliv specifických podmínek obou území na vývoj sledovaného jevu. Tím potvrzují tezi geografie o nutnosti uvažovat jevy a procesy v širším kontextu. Oproti období před rokem 1990 je také patrný nárůst počtu prací orientovaných na zahraniční destinace nebo na aplikace zkušeností ze zahraničí v českém prostředí či na srovnání zahraniční a domácí praxe.

Studenti kombinují metody kvantitativního i kvalitativního výzkumu a používají metody zpracovávání dat a prezentace výsledků běžných pro geografické výzkumy. Při terénních šetřeních oslovují a spolupracují s řadou aktérů v území (veřejné i soukromé subjekty, ochránci přírody, zájmová sdružení a spolky, rezidenti, turisté aj.). Přímá komunikace a kooperace studentů s aktéry se nestává pouze prostředkem pro získání podkladů pro zpracování kvalifikační práce, ale často je také přínosná pro druhou stranu při řešení regionálních/lokalních problémů v oblasti cestovního ruchu a rekreace v zájmovém území. Výsledky a závěry kvalifikačních prací jsou často aplikovány v praxi (evidence ubytovacích zařízení, zavedení monitoringu vývoje cestovního ruchu, zlepšení kvality služeb podle jejich hodnocení turisty aj.).

Jak studenti prezentují výsledky svého základního výzkumu?

Prvním výstupem základního výzkumu studentů jsou kvalifikační práce. Některé byly dokonce oceněny jako jedny z nejlepších studentských vědeckých prací v rámci Studentské soutěže ČGS v oboru geografie (Drahošová 2002; Kadlecová 2006).

Mnohé z výzkumů participují na rozsáhlých projektech realizovaných s podporou grantových agentur (GA UK, GA ČR, VaV MMR, MŠMT), studentské výzkumné výsledky se pak stávají součástí závěrečných zpráv nebo monografií (Bičík a kol. 2001; Vágner, Fialová a kol. 2004).

Studentům se nabízí další možnosti prezentace jejich vlastních výzkumů. Publikují své dílčí výsledky formou článků v odborných časopisech (Drahošová 2004), jako součást příspěvků ve sbornících z mezinárodních konferencí (Benešová, Fialová 2005; Fialová, Kadlecová 2007; Fialová, Kadlecová, Nožičková, Vágner 2007; Fialová, Nováková 2004; Nožičková, Fialová, Kadlecová, Vágner 2008); v tisku zaměřeném na problematiku cestovního ruchu a rekreace (Dvořáčková, Fialová 2008; Fialová, Jedličková 2008; Fialová, Kalauzová 2008; Fialová, Trkovský 2008) nebo věnovaném široké veřejnosti (Fialová 1999; Fialová 2007; Nováková, Baxa, Šimon 2007).

Studenti také vystupují s vlastními příspěvky na studentských konferencích (Studentská konference Morušky 2007, 2008, 2009, New Wave 2009) nebo mezinárodních konferencích (Countryside – Our World 2008). Přípravují postery na výstavy určené pro širokou veřejnost (Fialová, Nožičková 2007; Kadlecová 2007; Fialová, Kadlecová, Nožičková 2009), pořádané u příležitosti významné události (Gelná, Kadlecová, Nováková 2006) nebo v rámci konference (Nováková 2009).

Neméně důležitá je spolupráce a poskytování výsledků výzkumu aktérům v zájmovém území, kterým slouží jako podklady pro řízení cestovního ruchu a rekreace na lokální/regionální úrovni.

Vedle vlastní výzkumné práce se studenti aktivně zapojují také do aplikovaného výzkumu realizovaného na KSGRR PřF UK v rámci státních zakázek. Příkladem mohou být projekty Harmonizace regionálního rozvoje povodí Kocáby, Analýza vývoje Národního parku Šumava za období uplynulých 15 let, Analýza cestovního ruchu Příbramska nebo Socioekonomická a demografická analýza města Poděbrady. Participací na těchto projektech studenti získávají cenné zkušenosti pro další vlastní výzkum i budoucí zaměstnání (Fialová 2009).

Jaké jsou další perspektivy geografie cestovního ruchu a rekreace na KSGRR PřF UK?

Cestovní ruch a rekreace jsou komplexními společenskými fenomény s významnými ekonomickými, sociokulturními, environmentálními a politickými vlivy na globální až individuální úrovni. Staly se nedílnou součástí postindustriální společnosti i vědy.

Geografie má veškeré předpoklady pro studium obou jevů. Přijmutí cestovního ruchu a rekreace jako předmětů zájmu geografie a uznání geografie cestovního ruchu a rekreace jako legitimní geografické disciplíny, rovnocenné s ostatními a přínosné pro společnost a prostředí, se jeví jako nezbytné. Za

téměř 80 let se z geografie cestovního ruchu a rekreace vyvinula aplikovaná geografická disciplína, která může významně přispět k monitorování vývoje cestovního ruchu a rekreace, odhalení příčin problémů, pomoci s hledáním jejich řešení, sestavování strategií dalšího rozvoje atd. (Hall, Page 1999). O to vše se samozřejmě musí zasloužit samotní geografové, kteří se zajímají o cestovní ruch a rekreaci.

Na KSGRR PřF UK jsou proto na studenty jednotlivých stupňů studia kladeny různé požadavky: bakaláři – vstup do dané problematiky, demonstrování dílčího problému na příkladové studii; diplomanti – řešení zvolené problematiky na základě hlubších teoretických poznatků a případné doplnění o příkladovou studii; a doktorandové – řešení zvolené problematiky v kontextu různých teoretických přístupů a její doplnění o možnosti konkrétní aplikace v praxi.

Nejde však pouze o prezentaci výzkumů geografie cestovního ruchu a rekreace na akademické půdě, ale také před odbornou i laickou veřejností. V zájmu geografů není pouze hlubší pochopení procesů souvisejících s cestovním ruchem a rekreací, ale také jejich zprostředkovávání dalším, kteří jsou přímo či nepřímo ovlivněni těmito fenomény. Úkolem současných i budoucích studentů geografie cestovního ruchu a rekreace na KSGRR PřF UK je navázat na předchozí a stávající odborníky, jejich práci dále rozvíjet a obohacovat o nové předměty výzkumu a přístupy, současně reprezentovat obor před dalšími geografy, ostatními akademiky a v neposlední řadě přiblížit svou práci široké veřejnosti a poskytnout pomoc veřejnému i soukromému sektoru nebo se do řízení cestovního ruchu a rekreace (resp. lokálního/regionálního rozvoje) zapojit přímo. Snahou současných i budoucích odborníků na cestovní ruch a rekreaci by mělo být předávání a rozvíjení znalostí a dovedností u svých studentů, na kterých budou moci stavět ve svém profesním životě, ať už ve vědě a výzkumu nebo v praxi. Tyto závěry jsou jistě obecně platné pro všechny geografické disciplíny.

Literatura:

- BENEŠOVÁ, K., FIALOVÁ, D. (2005): Lipensko – výsledky výzkumu z hlediska nabídky a poptávky subjekty cestovního ruchu. CD 10. mezinárodní konference: Cestovní ruch, regionální rozvoj a školství, trvale udržitelný rozvoj a turismus. Zemědělská fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Tábor.
- BIČÍK, I. a kol. (2001): Druhé bydlení v Česku. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze, Praha, 167 s.
- DRAHOŠOVÁ, A. (2002): Rozvoj cestovního ruchu v oblasti Jeseníků a Javornického výběžku. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze, Praha, 156 s.
- DRAHOŠOVÁ, A. (2004): Cestovní ruch v oblasti Jeseníků a Javornického výběžku. Geografie, 108, č. 4, s. 289–301.
- DVORÁČKOVÁ, T., FIALOVÁ, D. (2008): Druhá nejvýznamnější lázeňská oblast v Česku. COT business, 2004, č. 14, C.O.T. media s.r.o., Praha, s. 30.
- FIALOVÁ, D. (1999): Druhé bydlení – nedílná součást našeho venkova. Geografické rozhledy, 9, č. 4, s. 92–93.
- FIALOVÁ, D. (2007): Druhé bydlení – trvalý předmět zájmu. Realit, XIV, č. 6, Immo-press, a. s., Praha, s. 18–24.
- FIALOVÁ, D. (2009): Propojení výzkumu a výuky geografie cestovního ruchu. Aktuální problémy cestovního ruchu na téma „Vzdělávání a výzkum v cestovním ruchu“ – sborník ze 4. mezinárodní konference.

- FIALOVÁ, D., JEDLIČKOVÁ, T. (2008): Lyžařské radovánky na Vysočině. COT business, 2009, č. 2, C.O.T. media s. r. o., Praha, s. 28–30.
- FIALOVÁ, D., KADLECOVÁ, V. (2007): Nové trendy a dopady druhého bydlení. In: Kraft, S., Mičková, K., Ryp, J., Švec, P., Vančura, M. (ed.): Česká geografie v Evropském prostoru. Sborník XXI. Sjezdu České geografické společnosti. Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, s. 36–41.
- FIALOVÁ, D., KADLECOVÁ, V., NOŽIČKOVÁ, V. (2009): Rekreační funkce venkovské prostoru. Poster. In: Perlín, R. a kol. (ed.): Výstava Venkovy a venkované. Geografická knihovna PřF UK v Praze, Praha, 16. 9.–11. 11. 2009.
- FIALOVÁ, D., KADLECOVÁ, V., NOŽIČKOVÁ, V., VÁGNER, J. (2007): Changes in second housing in the integrating Europe. In: Wilk, W. (ed.): Global changes: their regional and local aspects. FGRS Warsaw University, Warszawa.
- FIALOVÁ, D., KALAUZOVÁ, L. (2008): Zakořeněné představy často neodpovídají realitě aneb i na Mostecku a Chomutovsku je co nabídnout. COT business, 2008, č. 5, C.O.T. media s. r. o., Praha, s. 76–78.
- FIALOVÁ, D., NOVÁKOVÁ, E. (2004): Residents' Perception of Tourism Impacts. In: Hesková, M., Šittler, E., Dvořák, V. (ed.): Reviewed Proceedings of the 9th International Conference Travel Trade, Regional Development and Education. Zemědělská fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Tábor, s. 41–43.
- FIALOVÁ, D., NOŽIČKOVÁ, V. (2007): Rekreační areály – rekreační vesnice. Poster. In: Fialová, D., Novotná, E., Vágner, J. (ed.): Výstava Druhé bydlení v Česku. Chataření a chalupaření v proměnách generací. Geografická knihovna PřF UK v Praze, Praha, 25. 5.–20. 10. 2007.
- FIALOVÁ, D., TRKOVSKÝ, T. (2008): Lokalizace hotelů nejvyšších tříd v Praze. COT business, 2008, č. 10, C.O.T. media s. r. o., Praha, s. 66–67.
- FRANTÁL, L. (2007): Rekreační využití vodních ploch v Česku se zaměřením na přehradní nádrží Lipno a Máchovo jezero. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze, Praha, 70 s.
- FRANTÁL, L. (2009): Rekreační využití vodních nádrží v Česku se zaměřením na Lipno, Máchovo jezero, Seč a Nové Mlýny. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze, Praha, 127 s.
- GELNÁ, T. (2006): Tematické parky: využití v cestovním ruchu, dopady na rozvoj území. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze, Praha, 77 s.
- GELNÁ, T., KADLECOVÁ, V., NOVÁKOVÁ, A. (2006): Závěry studentských prací v oblasti cestovního ruchu. Poster. Mezinárodní konference 150 let geografie na Univerzitě Karlově, Praha, 10.–11. 11. 2006.
- GELNÁ, T. (2009): Trávení volného času v zábavních komplexech: dopady na cestovní ruch a regionální rozvoj (na příkladu Německa). Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze, Praha, 132 s.
- HALL, C. M., PAGE, S. J. (1999): The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space. Routledge, London, 309 s.
- HAMPL, M. (1971): Teorie komplexity a diferenciace světa se zvláštním zřetelem na diferenciaci geografickou. Univerzita Karlova, Praha, 183 s.
- JOHNSTON, R. J. a kol. (2000): The dictionary of human geography. Blackwell, Oxford, 411 s.
- KADLECOVÁ, V. (2006): Nové trendy v druhém bydlení: se zaměřením na rekreační byty. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze, Praha, 46 s.
- KADLECOVÁ, V. (2007): Rekreační byty. Poster. In: Fialová, D., Novotná, E., Vágner, J. (ed.): Druhé bydlení v Česku. Chataření a chalupaření v proměnách generací. Geografická knihovna PřF UK v Praze, Praha, 25. 5.–20. 10. 2007.
- KADLECOVÁ, V. (2009): Geografické aspekty problematiky apartmánových rekreačních domů a bytů v Česku. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze, Praha, 84 s.
- KOWALCZYK, A. (2000): Geografia turystyki. PWN, Warszawa, 287 s.
- LEVÁ, P. (2007): Transformace vázaného cestovního ruchu v oblasti Máchova jezera. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze, Praha, 72 s.

- LEVÁ, P. (2009): Současný stav a perspektivy rozvoje cestovního ruchu v CHKO Kokořínsko. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze, Praha, 114 s.
- NOŽIČKOVÁ, V., FIALOVÁ, D., KADLECOVÁ, V., VÁGNER, J. (2008): Recreational areas – a new element in the countryside. In: Majerová, V. (ed.): Sborník příspěvků mezinárodní konference Venkov je náš svět – Countryside–Our World. Česká zemědělská univerzita v Praze, Praha, s. 456–467.
- NOVÁKOVÁ, A. (2009): Cestovní ruchu a terorismus. Poster. Studentská konference New Wave 2009, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze, Praha, 22. 5. 2009.
- NOVÁKOVÁ, A., BAXA, J., ŠIMON, M. (2007): Andorra – malý hospodářský zázrak v Pyrenejích. Geografické rozhledy, 16, č. 3, s. 28–29.
- PÁSKOVÁ, M., ZELENKA (2002): Výkladový slovník cestovního ruchu. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha, 448 s.
- VÁGNER, J., FIALOVÁ, D. a kol. (2004): Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze, Praha, 286 s.
- VYSTOUPIL, J. (2008): Geografie cestovního ruchu. In: Toušek, V., Kunc, J. Vystoupil, J. a kol. (ed.): Ekonomická a sociální geografie. Aleš Čeněk, s. r. o., Plzeň, s. 295–332.

Pracoviště autorky: autorka je studentkou navazujícího magisterského studia katedry sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Albertov 6, 128 43 Praha 2; e-mail: vnozickova@o2active.cz.

Citační vzor:

NOŽIČKOVÁ, V. (2010): Jakými směry se ubírá geografie cestovního ruchu a rekreace na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze? Informace ČGS, 29, č. 1, s. 11–22.